

Päätäjien sitouttaminen seudulliseen suunnitteluun: hyviä käytänteitä MAL-kaupunkiseuduilta

KESTÄVÄN KAUPUNKILIIKENTEN (SUMP)
VUOSISEMINAARI 2026
TAPANI TOURU, SITOWISE

Esityksen sisältö

JOHDANTO:

- HUOMIOITA SEUDULLISEN LIIKENNEJÄRJESTELMÄTYÖN LUONTEESTA
- PÄÄTÖKSENTEKIJÖIDEN KÄSITTEESTÄ
- SELVITYKSEN TAVOITTEET JA PROSESSI

KOKEMUKSIA SEUDULLISESTA LIIKENNEJÄRJESTELMÄSUUNNITTELUSTA

- LIIKENNEJÄRJESTELMÄTYÖN KOORDINOIJAT
- KUNTIEN VIRANHALTIJAPÄÄTÖKSENTEKIJÄT

NÄKÖKULMIA JA SUOSITUKSIA

- LIIKENNEJÄRJESTELMÄTYÖ OSANA SEUDULLISTA YHTEISTYÖTÄ
- SELKEÄT RAKENTEET SITOUTUMISEN LÄHTÖKOHTANA
- RESURSSIREALISMI
- JATKUVA PEREHDYTTÄMINEN

Huomioita seudullisen liikennejärjestelmäsuunnitelman luonteesta

Seudullinen liikennejärjestelmäsuunnittelu kytkeytyy osaksi eri hallinnontasoilla tehtävää liikennejärjestelmäsuunnittelua.

- Eri suunnitelmatasojen roolit ja kytkennät eivät ole täysin selvät.

Seudullinen liikennejärjestelmäsuunnittelu on ollut vapaaehtoista pl. Helsingin seutu.

- Seudullisen yhteistyön mallit ja rakenteet vaihtelevat alueellisesti.

Seudullisen ja kansallisen tason kytkentä muodostunut MAL-sopimusten kautta.

- MAL-sopimuksen pitkäjänteisyys ja johdonmukaisuus tärkeää.

Seudullisen liikennejärjestelmäsuunnittelun status muuttuu TEN-T –asetuksen myötä.

- Ohjeistus ja velvoitteet selkeytyvät.

Keitä seudullisen liikennejärjestelmäsuunnittelun päättäjät ovat?

Keskeisiä päättäjiä ovat seudun ja kuntien **poliittiset päätöksentekijät**, joiden päätökset muodostavat seudun ja kuntien valmistelijoille selkänojan seudullisten suunnitelmien teemoihin ja toimeenpanoon.

Keskeisiä päättäjiä ovat myös **kuntien johtavat viranhaltijat**, jotka osaltaan päättävät, miten seudullisten suunnitelmien poliittisen selkänojan muodostumista tuetaan valmistelun aikana ja hyödynnetään suunnitelmien toimeenpanossa.

Päätöksentekijävuorovaikutuksen merkitys

Seudulliset suunnitteluprosessit ja jatkuva liikennejärjestelmätyö, ovat tärkeä alusta strategisen kokonaiskuvan kirkastamiseksi sekä seudun yhteisen tahtotilan muodostamiseksi kestävän liikennejärjestelmän kehittämisessä.

Seudullisten suunnitelmien vaikuttavuus muodostuu, kun kunnat ja valtio päättävät viedä suunnitelmat toteutukseen. Tämä edellyttää, että kuntien ja valtion **viranhaltijapäätöksentekijät** ovat tietoisia ja sitoutuneita edistämään seudullisia suunnitelmia sekä sitä, että kuntien ja valtion **poliittiset päätöksentekijät** ovat sitoutuneita tekemään toimeenpanevia päätöksiä.

Miten seudullisissa prosesseissa kannattaisi toteuttaa päättäjävuorovaikutusta, jotta tuetaan seudullisten syötteiden tunnettuutta ja hyväksyttävyyttä toimeenpanon edistämiseksi?

Selvityksen tavoitteet ja prosessi

Traficomin tehtävä Suomen SUMP-yhteyspisteenä on tukea kaupunkiseutuja hyväksymään ja toimeenpanemaan kestävän kaupunkiliikenteen suunnitelmia. Eräs keino on jakaa tietoa hyvistä käytännöistä. Seudut ovat toivoneet esimerkkejä hyvistä keinoista olla vuorovaikutuksessa seutujen ja kuntien päättäjiin suunnitelmien laadinnan aikana ja edistettäessä niiden toimeenpanoa.

Sitowise Oy on muodostanut Traficomin toimeksiantona kuvaa kaupunkiseutujen päättäjävuurovaikutuksen toimintamalleista sekä siihen liittyvistä haasteista ja hyvistä käytänteistä. Aineistoa hyödynnetään laadittaessa SUMP-suunnitteluopasta. SUMP-suunnitteluopasta laatii yhteistyössä Linea Konsultit, Oy, WSP Finland Oy, Waystep Oy ja Afry Finland Oy. Sitowisen työstä ovat vastanneet Tapani Touru (pp) ja Venla Salomaa.

Selvityksessä on muodostettu seudullisen liikennejärjestelmätyön asiantuntijoiden haastattelujen, muun vuorovaikutuksen sekä asiantuntija-analyysien pohjalta suosituksia päättäjävuurovaikutuksen huomioimiseksi seudullisen liikennejärjestelmäsuunnittelun prosesseissa.

SITOWISE

KOKEMUKSIA KENTÄLTÄ

Kiteytyksiä haastatteluista

Seudullisen liikennejärjestelmätyn koordinoijat ja osallistujat

1. Seudullinen organisaation koordinoima liikennejärjestelmätyö

- Lakisääteisen liikennejärjestelmätyn koordinointi ja liikennejärjestelmäsuunnitelma (Helsingin seudun malli)
 - Seudullinen yhteistyö nojaa lakisääteisen veloitteeseen, SOVA-lakiin ja SUMP-asetuksen toimeenpanoon.
 - Työ antaa uudessa toimintamallissa syötteitä MAL-suunnitteluun, joka toteutetaan kuntien toimesta.
 - Aiemmin seudullinen organisaatio (HSL) on vastannut myös MAL-suunnitelman laatimisesta ja valmistautumisesta MAL-neuvotteluihin.
- Vapaa-ehtoisuuteen nojaava seudullinen yhteistyö (Tampereen seutu)
 - Seudullinen yhteistyö kytkeytyy vahvasti MAL-sopimukseen valmistautumiseen ja toimeenpanoon

2. Keskuskaupungin koordinoima liikennejärjestelmätyö

- Seudun keskuskaupungilta on nimetty henkilö, joka koordinoi säännöllistä vapaaehtoista liikennejärjestelmätyötä osana MAL-työtä
 - (Oulun, Kuopion ja Jyväskylän seudut)
- Seudullinen yhteistyö kytkeytyy vahvasti MAL-sopimukseen valmistautumiseen ja toimeenpanoon
- Ryhmittymät vaihtelevat

3. Maakunnan liiton koordinoima liikennejärjestelmätyö

- MAL-kaupunkiseutujen asiat käsitellään osana lakisääteistä maakunnallista liikennejärjestelmätyötä (Turun ja Lahden seudut)

Kunnat ovat kaiken yhteistyön taustalla ja toimeenpanon avainasemassa!

Seudullisen liikennejärjestelmätyn päätöksenteko

Seudullisen liikennejärjestelmätyn seudullinen päätöksenteko voidaan jakaa kahteen päätyyppiin (A ja B) sen pohjalta, tehdäänkö suunnitelmasta seudullista poliittista päätös vai viranhaltijapäätös. Lisäksi tunnistetaan hybridi, jossa valmisteluun osallistuu poliittisia päätöksentekijöitä. Vaihtoehtoisesti poliittinen päätöksenteko tapahtuu maakuntatasolla (C).

Kaikki mallit johtavat liikennejärjestelmätyn keskeisten tulosten käsittelyyn ja hyväksyntään kunnallisessa päätöksenteossa.

A Seudullisen poliittisen elimen päätöksenteko

- Seudun päätöksentekijöistä koostettu päätöksentekoeelin, joka seuraa ja ohjaa liikennejärjestelmätyn. Hyväksyy seudullisella päätöksellä liikennejärjestelmätyn valmistellut suunnitelmat ja selvitykset (Helsingin ja Tampereen seutu)
- Strategisesti merkittävät selvitykset ja suunnitelmat käsitellään lisäksi kunnissa

B Seudullinen viranhaltijapäätöksenteko

- Seudun (ja valtion) johtavista viranhaltijoista koostettu päätöksentekoeelin, esim. MAL-ohjausryhmä tai kuntajohtajakokous, joka hyväksyy strategisesti merkittävät seudulliset suunnitelmat toimitettavaksi kuntien päätöksentekoon (Turun seutu, Oulun seutu)

AB Seudullinen Hybridi (poliittiset päätöksentekijät osallistuvat valmisteluun)

- Seudun MAL-ohjausryhmä, jossa mukana sekä viranhaltijoita että keskeisiä poliittisia toimijoita (Jyväskylän seutu, Kuopion seutu)
- (Poliittinen päätöksentekofoorumi kootaan tarpeen mukaan käsittelemään keskeisiä teemoja (Oulun seutu))

C Maakunnallinen poliittinen päätöksenteko

- Seudullinen liikennejärjestelmäsuunnitelma hyväksytään osana maakunnallista suunnitelmaa (Lahden seutu)

Kuntakäsittelyt

- Lähtökohtaisesti kaikilla kaupunkiseuduilla kestävän kaupunkiliikenteen edistämiseen kytkeytyvät, seudullisesti merkittäväksi koetut strategiset suunnitelmat, selvitykset ja sopimukset toimitetaan hyväksyttäväksi kunnissa.
 - **Se, mitä koetaan kuntien poliittista käsittelyä edellyttäväksi aineistoksi ja missä päätöksentekokeleimessä seudulliset suunnitelmat, selvitykset tai ohjelmat tulisi käsitellä, vaihtelee tapauskohtaisesti.**
- Tyypillisesti voidaan tunnistaa, että aina kun **seudullisen suunnitelman, sopimuksen tai strategisesti merkittävän selvityksen tavoitteena on edistää toimeenpanoa, joka edellyttää kaupunkien merkittävää taloudellista panostamista tai muuta merkittävää sitoutumista, lähetetään käsiteltäväksi tai lausuttavaksi kunnissa.** (Esim. MAL-sopimus tai LJ-suunnitelma)
 - Toisaalta, strategisesti merkittäviä suunnitelmia taustoittavat selvitykset voivat usein jäädä ainoastaan seudullisten asiantuntijaryhmien tietoon

Kooste päätöksentekijä vuorovaikutuksen haasteista

1

Päätöksentekijöiden jatkuvan perehdyttämisen tarve

2

Seudullisen liikennejärjestelmätyn ja SUMPin roolin sanoittaminen suhteessa muuhun suunnitteluun

3

Seudun rooli ja mandaatti

4

Resurssien rajallisuus

5

Kestävän liikkumisen edistämiseen liittyvä "stigma" ja politisoituminen

6

Sidosryhmien sitoutuminen

7

Suunnitelmien hyväksymisen ja toimeenpanon välinen epäjatkuvuus

Tunnistettujen haasteiden painoarvo

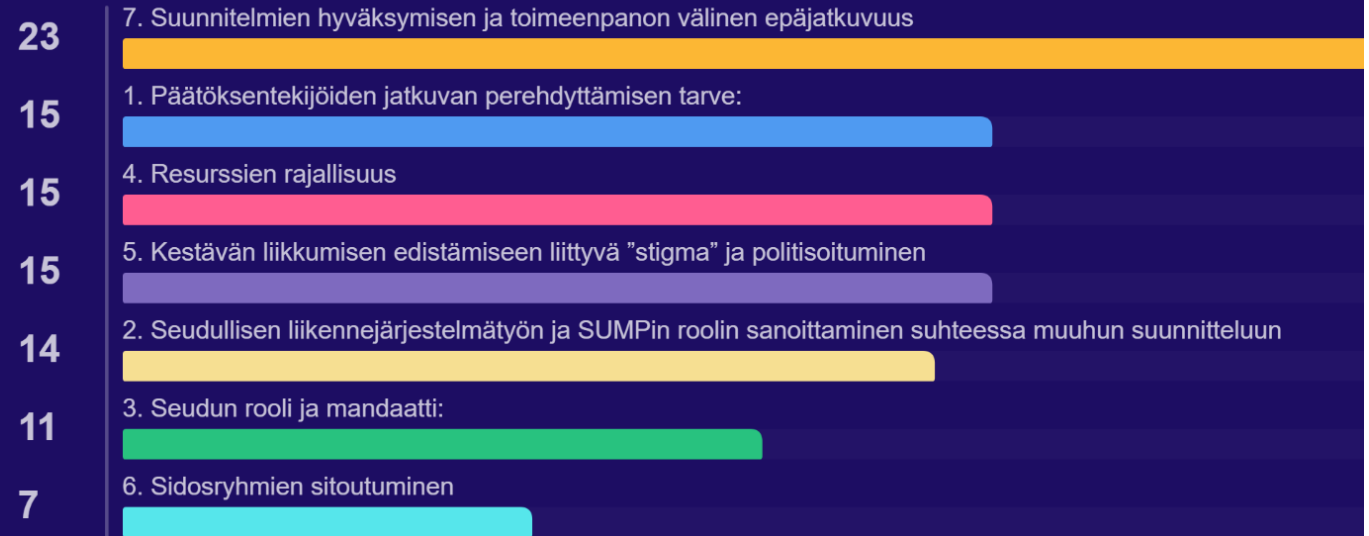
SUMP-seminaarin 28.1.2026 osallistajat arvioivat haastattelujen ilmentämiä haasteita.

Tunnistetut haasteet voidaan kaikki tunnistaa oleellisiksi.

Merkittävin haaste on selkeä:

”Suunnitelmien hyväksymisen ja toimeenpanon välinen epäjatkuvuus”

Minkä koet olevan keskeisimmät päättäjävurorvaikutukseen liittyvät haasteet? Jaa 100 pistettä näille haasteille haluamallasi tavalla.

Kooste onnistumisista

1

Säännöllinen ja selkeä vuorovaikutuksen toimintamalli vahvistaa sitoutumista

2

Kuntakohtaiset keskustelut ja kierrokset toimivat hyvin

3

"Resurssirealismi" lisää seututyön ennakoitavuutta ja vähentää yllätyksiä

4

Asukasvuorovaikutus vaikuttaa suunnitteluun ja sen hyväksyttävyyteen monella tavalla

5

Seudullinen seuranta ja selvitykset tukevat päätöksiä sekä muodostavat selkänöjaa

6

Suunnitelmien poliittinen käsittely ja perehdytykset lisäävät sitoutumista suunnitelmien edistämiseen

7

Iteratiivinen valmistelu ja välipäätökset tukevat päätöksentekijöiden osallistumista sekä asiantuntijavalmistelua

8

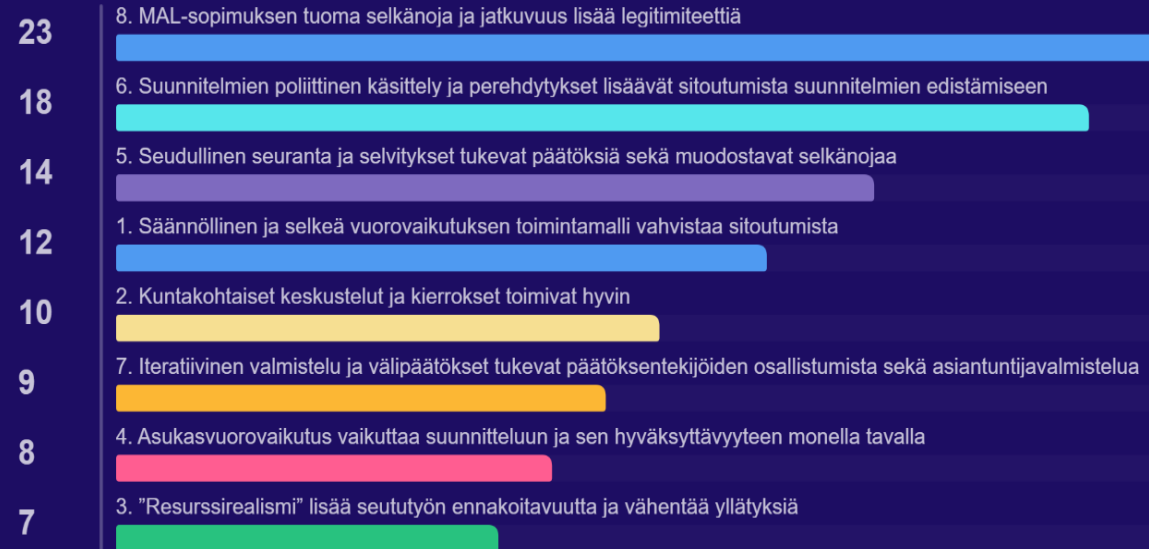
MAL-sopimuksen tuoma selkänöja ja jatkuvuus lisää legitimiteettiä

Tunnistettujen onnistumisten painoarvo

SUMP-seminaarin 28.1.2026 osallistajat arvioivat haastattelujen ilmentämiä onnistumisia.

Tunnistetut onnistumiset voidaan kaikki tunnistaa oleellisiksi. Merkittävin onnistuminen on selkeä: **”MAL-sopimuksen tuoma selkänaja ja jatkuvuus lisää legitimiteettiä”**

Minkä koet olevan merkittävimmät päättäjävurorovaikutukseen liittyvät onnistumiset? Jaa 100 pistettä näille onnistumisille haluamallasi tavalla.

SITOWISE

NÄKÖKULMIA JA SUOSITUKSIA

Poimintoja haastatteluista

”Kyllä seudulliset ja kuntien omat strategiat aika hyvin puhuvat samaa kieltä, eikä merkittäviä ristiriitoja ole ollut.”

”Haasteena on se, kuinka paljon koetaan, että tämä seudullinen työ aidosti hyödyttää omaa kuntaa – etenkin kun meillä on erikokoisia kuntia.”

”Suunnitelma ei voi sisältää kaikkea – pitää olla hallittava kokonaisuus... priorisoidaan asiat, joissa seudullinen taso aidosti tuo lisäarvoa.”

”Meillä ei resurssit riitä siihen, että seudullinen viesti vietäisiin yksin... vaan kuntien omien päättäjien täytyy viedä sitä eteenpäin omassa organisaatiossaan.”

”On jaettu vastuu: seutu tunnistaa tärkeät asiat, mutta kunnissa tiedetään, mitkä aiheet ovat siellä poliittisesti herkkiä.”

”Meillä on vuosittain tällainen seutufoorumi, jossa käymme keskeiset seudulliset hankkeet lävitse – satakunta poliitikkoa mukana.”

Liikennejärjestelmäsuunnitelma kytkeytyy osaksi seudullista yhteistyötä

1. Kytke seudullinen suunnittelu kuntien omiin strategioihin.

Tuttu strategiapohja helpottaa yhteistyötä ja vahvistaa sitoutumista.

2. Sovi selkeä tarkkuustaso ja työnjako kuntien kanssa.

Kun seudullinen työ täydentää kuntien suunnittelua, vältetään päällekkäisyydeltä.

3. Hyödynnä MAL-sopimusta yhteistyön rakenteena ja kannustimena.

Sopimus ja siihen liittyvä rahoitus motivoivat kaikkia kuntia osallistumaan.

4. Rakenna jatkuvia foorumeita ja vertaistukea yhteisen näkemyksen luomiseksi.

Säännöllinen vuorovaikutus ja yhteiset aineistot vahvistavat seudun osaamista ja jatkuvuutta.

Poimintoja haastatteluista

”Kokoontuminen on säännöllistä – ei mikään hanke-elin, vaan jatkuvaa, rakenteisiin perustuvaa työtä.”

”Meillä kaikki keskeiset toimijat ovat mukana seudullisissa ryhmissä, joten asiat ui luontevasti meidän omiin prosesseihin – nämä eivät ole erillisiä vaan osa samaa kokonaisuutta.”

”Päättäjät on kytkettävä mukaan jo valmisteluun, siksi seutufoorumi ja kuntakohtaiset keskustelut ovat tärkeitä.”

”Kuntajohtajakokouksen listalle viedään vain säännöllisesti liikennejärjestelmätyn toimintasuunnitelma ja kuntien rahoitus – ne ovat vakkarit.”

”Kuntien valtuustot hyväksyvät kestävän liikenteen suunnitelman – se on vahva sitouttamisen muoto.”

”Meillähän MAL-sopimuksessa nimenomaan on ollut maininta siitä, että me toteutamme tällöisen seudun kestävän liikkumisen suunnitelman. Se on yksi sopimuskohdista siellä.”

Selkeät rakenteet toimivat sitoutumisen lähtökohtana

1. Luo selkeät ja säännölliset rakenteet, jotka muistuttavat kuntien päätöskäytäntöjä.

Tämä vahvistaa osallistumista, ennakoitavuutta ja sitoutumista.

2. Kytke poliittinen päätöksenteko mukaan jo valmistelussa.

Varhainen osallistaminen lisää ymmärrystä ja pitkäjänteistä sitoutumista.

3. Hyödynnä kolmiportaista rakennetta valmistelun jäsentämiseen.

Asiantuntija–johto–politiikka-malli tukee rytmiä, selkeyttä ja luottamusta.

4. Varmista koordinoinnin läpinäkyvyys ja riittävät resurssit.

Selkeät vastuut ja MAL-sopimuksen tarjoama rytmi tukevat jatkuvaa yhteistyötä.

Poimintoja haastatteluista

”Kyllähän näistä pienemmistä kunnista välillä voi olla haasteellista saada [väkeä], koska siellä on resurssit muutenkin tiukilla ja yksi henkilö voi vastata aika paljon paljosta

”Kuntajohtajakokouksen aikataulu on niin tiukka, ettei sinne voida viedä kuin tärkeimmät asiat.”

”Pyritään käyttämään seutubudjetti niihin selvityksiin ja hankkeisiin, joilla saadaan oikeasti kehitettyä.”

”Resurssiongelma on suuri, koska MAL-koordinaatio on vain osa työnkuvaa.”

”Meillä ei ole siis liikennejärjestelmäsuunnitelmalle tai MAL-suunnitelmalle budjettia... jos valtio ei lähde rahoittamaan, emme tee.”

”Päätöksentekijöiden aika on hyvin rajallista... ja yhteistä työpajamaista työskentelyä on vaikea saada mahtumaan kalentereihin.”

”Päätöksentekijöiden prosessit ovat tukossa – pitää löytää järkevä tapa saada heidät mukaan ilman ylikuormitusta.”

Resurssirealismi yhteistyön lähtökohtana

1. Rakenna seudullinen yhteistyö kevyille ja selkeille rakenteille.

Toiminta ei saa perustua oletukseen suurista resursseista.

2. Kohdenna yhteistyö teemoihin, joihin toimijat voivat aidosti sitoutua.

Fokus on pidettävä olennaisessa ja rönsyt karsittava.

3. Suunnittele prosessit päätöksentekijöiden ja viranhaltijoiden rajallisen ajan ehdoilla.

E erityisesti pienet kunnat tarvitsevat tukea valmisteluun ja tietopohjan rakentamiseen.

4. Hyödynnä MAL-sopimusta työn suuntaamisessa ja priorisoinnissa.

Niukat resurssit korostavat selkeitä rakenteita, vähäistä päällekkäisyyttä ja tehokasta tiedonkulkua.

Poimintoja haastatteluista

”Tarvitaan enemmän avaamista ja ymmärryksen luomista – mutta on epäselvää, miten se tehdään järkevällä kuormituksella.”

”Henkilökohtaiset kuntakierrokset on koettu erittäin hedelmällisiksi... niissä pystytään paremmin tuomaan kuntien omia tarpeita esiin ja linkittämään ne seudulliseen näkökulmaan.”

”Hyvä ja laadukas vuorovaikutus edellyttää... resursseja ja myös erityisosaamista – fasilitointia... sitä ei meillä substanssiasiantuntijoilla aina luonnollisesti ole.”

”Kaikilla on kalenteri täynnä – ei ole mahdollista ottaa sellaista, että mentäisiin kahdeksi päiväksi perehtymään. Jokainen kokous on myös perehdytyskokous.”

”Meiltä puuttuu sellainen ‘muistutuskanava’ siitä, mihin on jo sitouduttu... käytännössä se jää viranhaltijoiden työhön.”

”Valmisteluun liittyy paljon teknisiä, vaikeasti selitettäviä asioita – tämä haastaa päätöksentekijät ja tekee läpinäkyvyydestä tärkeää.”

”Tunnistetaan etukäteen, mitkä ovat ‘kuumia perunoita’ – niihin kannattaa fokusoida oikea-aikainen vuorovaikutus.”

Jatkuva perehdyttäminen rakentavan osallistumisen tukena

1. Tee perehdyttämisestä jatkuvaa ja kytke se osaksi jokaista yhteistyötilannetta.

Tämä selkeyttää seudullisen työn roolia ja lisää ymmärrystä.

2. Viesti kestävän liikkumisen monihyödyt selkeästi ja konkreettisesti.

Tiivistelmät, visuaaliset aineistot ja hankekortit tukevat päätöksentekoa.

3. Jäsennä päätöksenteko vaiheisiin ja tee prosessi näkyväksi.

Selkeät kaaviot ja aikataulut ehkäisevät yllätyksiä ja ohjaavat työtä.

4. Rakenna vuorovaikutusta, joka huomioi eri kuntien tarpeet ja resurssit.

Kuntakierrokset, pienet foorumit ja yhteiset aineistot tukevat osallistumista.

Kiitos mielenkiinnosta!

TAPANI TOURU

PALVELUJOHTAJA

TULEVAISUUDEN LIIKENNEJÄRJESTELMÄT

TAPANI.TOURU@SITOWISE.FI

[linkedin.com/in/tapanitouru](https://www.linkedin.com/in/tapanitouru)